

«Gazteak harrizko gonbidatuak dira justiziaren aurrean»

Julen Arzuaga

Areta (Araba), 1972.

Abokatua. Amnistiaren Aldeko Batzordeen aurkako auzian inputatu zuten. Zortzi abokatu daude kartzelan gaur egun. Bera izan zitekeen bederatzigarrena. *La maza y la cantera*-ren (Txalaparta) egilea da. Liburuan ageri denez, erruduntasunaren muga lausoa da oso.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Nondik nora *La maza y la cantera* liburua?

Poliziak sarekada batean harrapatu ninduen gaztetan. Ez ninduten prozesatu, baina Gurasoak elkarteak fitxa bat betetzeko eskatu zidan. Duela hiru urte berriz, elkarte Aitziber Ezkerra –liburuaren egilea ere dena– eta biongana hurbildu zen. Gurasoak-ek gaztediaren eta errepresioaren inguruko elkartasun bilduma moduko bat egitea proposatu zigun. Behatokia [Giza Eskubideen Behatokia] etorri ziren baina lana pertsonala izan da. Gaztediari azken bi hamarkadetan gertatua ikertzea interesatu zait niri. Aitziberekin informazio eta datuen bilketa egin zuen eta nik horien gaineko irakurketa egin dut.

Gazteen aldetik indarkeriarako joera izaten da. Zer ondorio atera duzu jarduera horretaz?

Guk konstatazio hau egin dugu –irakurle bakoitzak ondorioak aterako ditu–: gazteen aldetiko biolentzia egon badago. Historikoki herriko sektoreen arteko talka egon da, gatazka hitz batean. Oraingoan kalean agertu da bereziki. Kojon Prieto taldeko Gavilan kantariak “nork ez dio bota inoiz poliziarri harri bat?” esaten zuen. Alegia, indarkeria gazteen baliabidea da. Harria botatzeara delitua al da, ordea? Halaber, guk harria botatzearen atzean dagoen motiboa agertu nahi izan dugu. Ondorio errepresiboak eta penalak ekar diezazkiokeela jakinda, zerk bul-tzatzen du gaztea hori egitera?

“Gaztedia ere herriko harrobia da, eta bere helburuak herri honen etorkizuna”

Harriak *La maza y la cantera* izenburuari aipu egiten dio nolabait.

Silvio Rodriguezen kantua beste esanahi batetik abiatzen da: “¿Qué cosa fuera la maza sin cantera?” dio berak. Guk berriz, “zer litzateke ekintza argudiorik gabe?” adierazi nahi dugu. Halaber, harrobia terminoa gaztediaren kontra erabili dela salatu dugu. Gaztedia ere herriko harrobia baita, eta bere helburuak herri honen etorkizuna dira. Gazteek proposatzen dutenak markatuko du ere herri honen geroa. Harrobia termino gutxiesgarria balitz bezala erabili dute batzuek: “Harria botatzen hasten denak ETAn bukatzen du” esan ohi da. Polizia Nazionaleko Cotino zuzendariak: “Harriak –edo koktel molotovak– botatzen dituzten ehun bat gaztetatik bost pistola hartzera pasatzen dira” zioen. Hori izan da argudio bat gazteek ETAn bukatzen dutela esateko. Kontrako argudioa

ere erabili daiteke: “Ehuneko beste 95ak ez dira pasatzen”. Teoria horrek, kuantitatiboki behintzat, ez du balio. Ordea, dinamika horrek gaztedia kriminalizatzeko aukera eman du. Edozein gazte errebeldek ETAn sartzea helburu zuela zirudien, eta hala tratatu dute. Eta ez hori bakarrik, jarduera publikoak eta legalak burutu dituztenak harriak bota dituztenen multzoan sartu dituzte.

Estatuak fenomeno erabili du beraz.

Zigor Kodeak dioenez, legez kanpoko ekintza bakoitzeko erantzun penal bat dauka. Baina Estatuak ez du horrela begiratzen, Estatuak fenomeno sozio-politiko bat bezala hartzen du. Espainiako Estatuak AEBetako teoriak erabiltzen ditu. “Leiho hautsien teoria” deitua adibidez. Hau da: “Lehenengo delitu txikiaren aurrean, indar handiena erakutsi behar diegu gazteei, bestela denborarekin delitu larriagoak egingo dituzte”. Besteak beste “etsaiaren zuzenbidea egilearen zuzenbi-

dea, tolerantzia zero” teoriak marraztu dute Estatuaren jarrera.

Gurean, iraultza edo subertsio moduko horren muina 1990eko hamarkadaren hasieran kimatzen hasi zen.

Bai. Orduan gori-gorian zeuden poliziaren eta gazteen arteko istiluak, borrokak gorputzez gorputz dira, kalean. Estatuaren aldetik poliziak dira lehenengo protagonistak. Geroago baina, *¡Ven y Cuéntalo!* kanpainaren bidez turismoa erakrri nahi izan zuten. Herri hau polita dela erakutsi nahi zuten, baina Euskal Herrian iraultza moduko bat dagoela ezkutatzuz, subertsioa kaltetik erauzi nahi zuten. Protagonismoa poliziarena izanda ere, botere mediatikoei eta epaitegiei leku garrantzitsua eman zieten. Geroago Auzitegi Nazionala sartu zen. Legea aldatu eta indartu zen. Osagai guztiak batu ziren: botere legegilea, justizia, komunikabideak eta polizia abiadura handiz uztartu eta oliontatu ziren gaztediaren fenomeno politikoari aurre egiteko.

Estatuko egituren artean tirabirak izango ziren halere.

Gertaerak kasuz kasu aztertzen badituzu, inprobisazioa egon zela ematen du, baina ibilbide osoa harturik *in crescendo* eta akonpasatua doan dinamika zegoela ageri da. Batzuetan komunikabideek markatu zieten bidea epailei, eta bestetuetan fenomenoaren aurrean politikariak berak kontraesanetan erori ziren. Politikarien neurri batzuk gazteen “bergizarteratzearen” aldekoak izan zitezkeela ematen zuten, baina bestetan alderdietako zuzendaritzek edozein gazte atxilotzeko eskaera luzatzen zuten: “Efikazia behar da, ez justizia, presa dago-eta” zabaldu zuten. Auzitegi Nazionalan ere tirabirak egon ziren, epaile batzuek ekintzak terroristatzat jo zituzten zalantzarik gabe, bestetziek aldez “delitu hauek beste era batean kontsideratu behar ditugu” zioten. Auzitegi Nazionalari neurri demasa horiek aplikatzea kostatu zitzaion hasieran, baina goranzko dinamika nagusitu zen eta delituak terroristak bezala zigortzen bukatu zuen.

Estatuak etsaitzat hartzen ditu herriar horiek eta gaztediak halaxe ere Estatua.

“Etsaiaren eskubidea” teoria aplikatzen hasten denean, Estatuarentzat hiritarra etsai bihurtzen hasten da, eta kontrako zentzuan ere, herritarra hasten da pentsatzen Estatua ez dela demokratikoa. Gaiak tesi baterako ematen du. Poliziaren eta gazteriaren arteko harremana oso gatazkatsua izan da, eta nolabait esanda, termino kriminalistetan soil-soilik tratatua. Soziologo batek horrenbesteko etsaigo edo tema nola garatu den aztertu lezake. Bai Ertzaintzak gaztedia nola tratatu duen, baita gaztediak Ertzaintza –ahal izan duenean– ere; adibidez, Ander Susaeta ertzainaren kasua daukat gogoan.

“Estatuak jakin izan du bortizkeria gradu horretara moldatzen, eroso sentitu da. Gizartearen zati handi baten aldetik sostengua zuela ikusi du”.

Bi aldeak oso hurbil zeudelako gertatu da horrela agian.

Bai. Ertzaintzarendandik gertutasuna zegoen eta horrek errotzen zuen gorroto sentimendua. Agian Nafarroan Polizia Nazionalea –Foru Polizia beranduago kaleratu zen– urrutiko polizia bezala ikusten zen, arrotzago. Distantzia honek kalifikatzen du etsai sentimendua ere.

Estatuaren eta gaztediaren arteko talka gatazka deituaren parametroaren arabera aldatzen joan al da?

Torturari dagokionez, ez behintzat. Kale istiluengatik lehenengo kasua Larrinaga anaiena izan zen 1992an, David Garciarekin batera atxilotzean. Tortura ikaragarriak jasan zituzten Indautxun. Ordura arte, tortura bakarrik etakideek pairatzen zuten. Jauzia eman zen. Azken urteetan berriz, Segiko kideak torturak salatzen ari dira, bortizkeriazko ekintza zehatzekin lotu gabe ere. Zaila da orduko eta egungo torturak eta metodoak alderatzea, gehiago edo gutxiago ote dagoen. Egin al daiteke marra bat? Torturaren kasuan nik ez nuke egingo.

ETAren aldetiko su-eten garaietan berriz, aldaketak izan al dira?

2000. urtean salto ikaragarria izan zen auzitegiek ezartzen zituzten zigorretan. Lizarra-Garaziko Akordioaren garaian, ETAren su-eten amaitzen denean, Auzitegi Nazionalako txosten batek auzitegiaren barne dinamika berria ezarri zuen: “Orain arte horrelako ekintzak terrorismoa ote diren izendatzeko zalantzak egon dira, baina hemendik aurrera ez. Kasu guztiak terrorismotzat jotzen

ditugu, ahalik eta zigor handiena jarriko diegu” dio.

Baloraziorik egingo al zenuke?

Laudion 1996an gertatu zen sareka da daukat gogoan –nire anaia Igor barnean zegoen–. Auzitegiak su-eten garaian egindako epaiketan erabaki zuen Aretako tren geltokia erre zutela Euskal Herriko subiranotasuna aldarrikatzearen aldera. 18 hilabeteko zigorra jasan zuten gazteek. Handik hilabete batzuetara, ekintza berdinegatik 12 urteko zigorra jaso zuten beste batzuek. Balorazioa: gazteak harrizko gonbidatuak dira zirkuntantzia politikoen menpe dagoen justizi administrazioaren aurrean.

“Estatuak gaztediaren aurka gogor egin du ETAren jardunari erantzun nahian”

ETAren ekintzek eragin izan al dute erantzun errepresiboan?

Dudarik gabe. Gatazka gogorragoa bilakatu ahala gehiegikeriak geroz eta handiagoak bihurtu dira. Baina, Estatuak gaztediaren aurka gogor egin du ETAren jardunari erantzun nahian.

Zergatik eman dio jendeak torturaren existentziari bizkarra?

Gatazkaren konponketara heltzen bagara, aztertu beharko litzateke alde batekoek zein bestekoek zergatik egin dioten muzin bestearen sufri-menduari. Egia da, gizarteak jakinda ere tortura existitzen dela, askotan, ez planteamendu politikoetatik, baizik tripetatik ateratako sentimenduen eraginez beste aldera begiratu du.

Bizitza pilo hondatuta geratu da, gizartearen zati handi batek bizkar emanda. Honi buelta emateko urteak beharko dira. Badago ezkutatu ezina den gauza bat ordea: tortura existitzen dela. Hainbat forotan torturatuak merezi izan dutela diote. Merezi badute non dago muga? Ba al dago Estatuaren erantzunaren eta gazteen ekintzen arteko proportzionaltasunik? Hurrengo urteetan aztertu eta argitu beharko litzatekeen gaia da.

Zein neurrian ez du bilatu Estatuak biolentzia edota talka hori?

Konspirazioaren teoria batzuen arabera, Estatuak gazteen jarrera biolentzia animatu du. Nik horrenbeste ez nuke esango, baina egia da, Estatuak jakin izan du bortizkeria gradu horretara moldatzen, eroso sentitu da. Gizartearen zati handi baten aldetik sostengua zuela ikusi du. Neurrigabekeri handiena eginda ere, ulertua zela. Hau da, gazte horiei auzitegiak zigorra hirukoiztu ez ezik, polizia torturatu zutela onartu du. Jendeak gazteek manual baten arabera aritu direla sinetsi du eta dena justifikatu da. Jendeak, gogaitasun sentsazio medio, prestutasuna izan du hori sinesteko, amaitu zaio pazientzia nonbait eta Estatuak esku gogorra medio egoera garaituko zuela pentsatu du. Horrek betiereko egoera batera eramaten gaitu. Ba al dago zurrumbilo horretatik ateratzea ordea? Tira, gaur egun jendea ari da saiatzen egoera beste modu batez bideratzen. Atzean geratu dena baina, ez da samurra. ■

argia.com Elkarriketaren bertsio luzean, Gurasoak elkarteaz eta Martin Scheinin-ez.

lagunekin euskaraz

interneten ere bai!

gure artean euskaraz

mobiletik euskaraz

Noranahi zoazela. Nonahi zaudela. Zure jendearekin. Zure iritzia adierazi nahi duzunean, zeure erara. Euskara zure bizimoduaren osagaia da. Berezkoa duzu. Zu eta zure lagunen artean, zure giroan, **gozatu euskaraz**.

BFA DFB
Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia